

УДК 615.214.24 : 615.322

АНАЛІЗ АСОРТИМЕНТУ СЕДАТИВНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ

Т.В. Приходько, підполковник медичної служби, кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри військової фармації Української військово-медичної академії

Р.С. Коритнюк, доктор фармацевтичних наук, професор, професор кафедри фармацевтичної технології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

В.А. Загорій, доктор фармацевтичних наук, професор, завідувач кафедри промислової, клінічної фармації та клінічної фармакології Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л. Шупика

Резюме. У статті проаналізовано асортимент седативних лікарських засобів рослинного походження (група N05C за АТС класифікацією). Встановлено, що з 35 зареєстрованих торгових найменувань седативних засобів 57,14% виробляються в Україні. Серед лікарських форм найбільшу масову частку мають таблетки, капсули та оральні краплі - 46%, 20% та 17% відповідно. Проведений аналіз компонентного складу зафіксував домінування багатокомпонентних препаратів із вмістом валеріани лікарської, м'яти перцевої, меліси лікарської, хмелю та звіробою звичайного.

Ключові слова: седативні лікарські засоби, лікарська рослинна сировина, фармацевтичний ринок України, виробники, лікарська форма, компоненти.

Вступ. Актуальною проблемою як військової, так і цивільної системи охорони здоров'я України в теперішній час є реабілітація учасників антитерористичної операції (АТО). Сучасним збройним конфліктам притаманна висока питома вага бойових психічних травм [1]. Психічні порушення, за даними різних авторів, виникають у 20-70% осіб, які приймають участь у збройних протистояннях та приблизно половина з них потребує лікування [2 - 4].

Ефективна психофармакологічна корекція потребує використання різних груп психолептичних засобів, зокрема антидепресантів та седативних препаратів, значна частина яких містить лікарську рослинну сировину. Перевагами застосування фітотерапії для фармакологічної корекції психічних травм є: 1) фізіологічність утилізації природних речовин, що не призводить до напруження ферментних систем організму, оскільки продукти біотрансформації біологічно активних сполук рослин нетоксичні і близькі до продуктів метаболізму людини);

2) полівалентність фармакологічної дії, яка зростає при одночасному застосуванні рослинної сировини, що містить різні класи хімічних сполук; 3) ефективність та безпека тривалої терапії [5, 6].

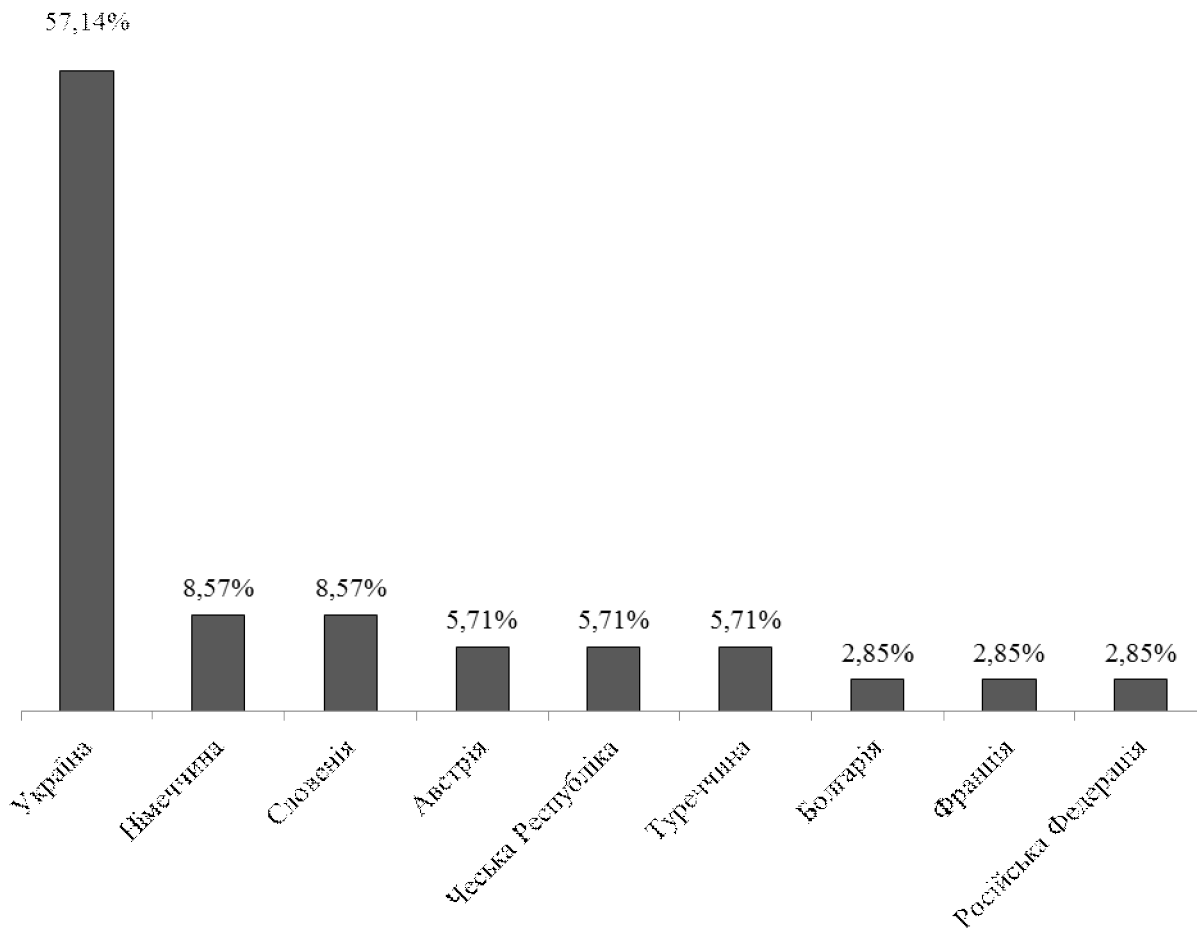
Застосування для лікування та реабілітації учасників АТО ефективних лікарських засобів рослинного походження, яким притаманна седативна і антидепресивна дія, потребує проведення маркетингових досліджень означеного сегменту вітчизняного ринку лікарських засобів, що і стало метою роботи.

Матеріали та методи дослідження: при проведенні дослідження асортименту лікарських засобів нами була використана інформація Державного реєстру лікарських засобів України [7] та довідника Компендіум [8]. У роботі використані наступні методи: систематизація, узагальнення та аналіз літературних даних.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз фармацевтичного ринку було проведено серед седативних засобів, що згідно з класифікацією АТС відносяться до групи N05C

– снотворні та седативні засоби. В результаті проведеного аналізу було встановлено, що станом на листопад 2016 року на фармацевтичному ринку було зареєстровано 35 торгових найменувань. Результати сегментного аналізу вищезазначених препаратів за виробниками наведені на рис. 1. Отримані результати засвідчили, що 57,14% асортименту представлено продукцією

вітчизняних виробників та 42,86% - продукцією імпортного виробництва, серед яких Німеччина та Словенія формують по 8,57% асортименту, Чеська Республіка, Австрія і Туреччина – по 5,71%, та, відповідно, Болгарія, Франція та Російська Федерація – по 2,85% асортименту. Результати проведеного аналізу за видами лікарських форм наведені на рис. 2.

Рис. 1. Розподіл лікарських засобів за країнами-виробниками

Як видно з даних діаграми, на сучасному етапі найбільш поширеними лікарськими формами седативних лікарських засобів рослинного походження є таблетки – 46%, капсули – 20% та оральні краплі – 17%. Менш популярними лікарськими формами є сиропи й настоянки – 6%, гомеопатичні гранули – 3% та збори – 2%.

Заключним етапом дослідження стало проведення аналізу компонентного складу

вищезазначених засобів, результати якого відображені в таблиці 1. До складу наявних на фармацевтичному ринку седативних засобів входять 16 рослин, при цьому лише 9 препаратів є монокомпонентними. Найбільш часто до складу даної групи лікарських засобів включають валеріану лікарську – 51% (18 препаратів), м'яту перцеву та мелісу лікарську – 20% (7 препаратів), хміль звичайний та звіробій звичайний – 14% (5 препаратів).

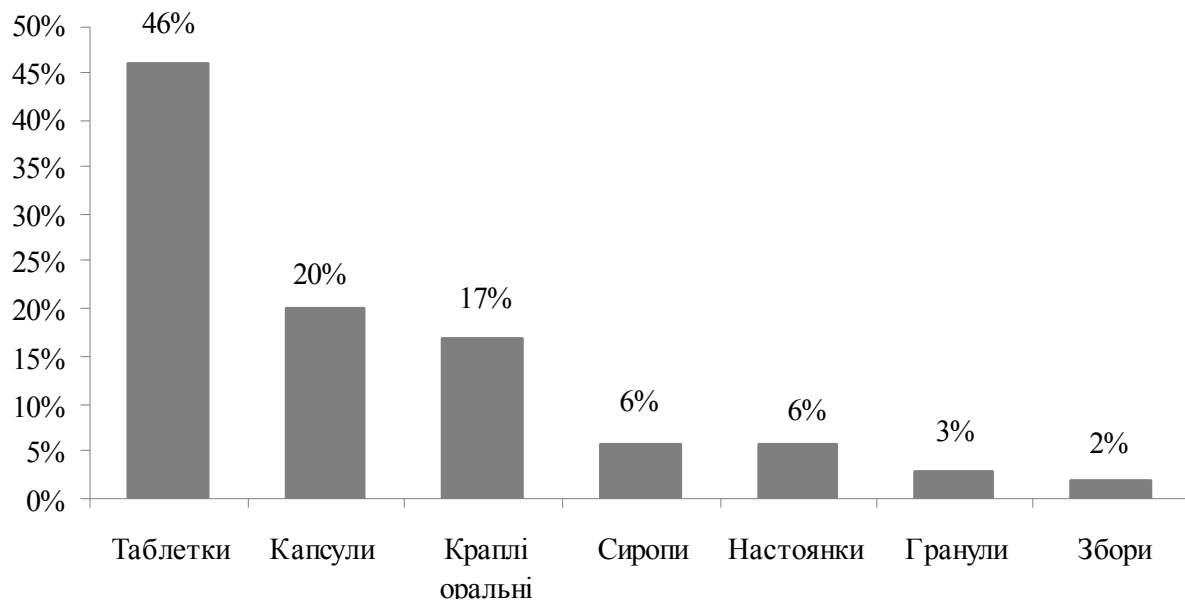

Рис. 2. Розподіл лікарських засобів за видом лікарської форми

Таблиця 1

Частота використання компонентів седативних лікарських засобів на основі лікарської рослинної сировини

Рослинний компонент	Частота використання, %
Валеріана лікарська (<i>Valeriana officinalis</i>)	51
М'ята перцева (<i>Mentha piperita</i>)	20
Меліса лікарська (<i>Melissa officinalis</i>)	20
Хміль звичайний (<i>Humulus lupulus</i>)	14
Звіробій звичайний (<i>Hypericum perforatum</i>)	14
Пасифлора інкарнатна (<i>Passiflora incarnata</i>)	8,5
Кропива собача звичайна (<i>Leonurus cardiaca</i>)	8,5
Глід криваво-червоний (<i>Crataegus sanguinea</i>)	8,5
Буркун лікарський (<i>Melilotus officinalis</i>)	5,5
Бузина чорна (<i>Sambucus nigra</i>)	2,8
Бобівник трилистий (<i>Menyanthes trifoliata</i>)	2,8
Коріандр посівний (<i>Coriandrum sativum</i>)	2,8
Материнка звичайна (<i>Origanum vulgare</i>)	2,8
Овес посівний (<i>Avena sativa</i>)	2,8
Солодка гола (<i>Glycyrrhiza glabra</i>)	2,8
Чебрець плазкий (<i>Thymus serpyllum</i>)	2,8

До складу 3 препаратів входять кропива собача, глід криваво-червоний та пасифлора інкарнатна. Інші рослинні компоненти використовуються в складі 1-2, як правило, багатокомпонентних препаратів. Практично всі 16 рослин (за виключенням пасифлори) поширені на території України, що й забезпечує переважну частку препаратів саме вітчизняного виробництва.

Висновки

На фармацевтичному ринку України зареєстровано (станом на 01.11.2016 р.) 35 торгових найменувань седативних засобів рослинного походження, що згідно з класифікацією АТС відносяться до групи N05C.

Література

1. Оптимізація підходів до надання психіатричної допомоги відповідно до сучасних потреб учасників бойових дій: методичні рекомендації / Богомолець О.В., Пінчук І.Я., Друзь О.В. [та ін.]. – К., 2014. – 44 с.

2. Богомолець О.В., Трінька І.С., Романенко Ю.П. Вплив катастроф і війн на психічне здоров'я особистості та суспільства (досвід АТО) / О.В. Богомолець, І.С. Трінька, Ю.П. Романенко [та ін.]. // Військова медицина України. – 2015. – Т. 15, №1. – С. 70 – 79.

3. Психолого-психіатрична допомога постраждалим при збройних конфліктах: методичні рекомендації / Напрєєнко О.К., Сироп'ятов О.Г., Друзь О.В. [та ін.]. – К., 2014. – 34 с.

4. Устінов О.В. Психофізіологічна реабілітація бійців та постраждалих у зоні АТО /

57,14% асортименту представлено продукцією вітчизняних виробників, а 42,86% - продукцією імпортного виробництва, серед яких найбільші частки належать виробникам із Німеччини та Словенії (8,57%). Найбільш поширеними лікарськими формами засобів досліджуваного сегменту є таблетки, капсули та оральні краплі (46%, 20% та 17% відповідно). Проведений аналіз компонентного складу зафіксував домінування багатокомпонентних препаратів. Встановлено, що найбільш часто з метою покращення функцій ЦНС при психічних розладах, депресії та безсонні використовуються біологічно активні сполуки валеріани лікарської, м'яти перцевої, меліси лікарської, хмелю та звіробою звичайного.

О.В. Устінов // Український медичний часопис. Актуальні питання клінічної практики. – 05.03.2015. – [Електронна публікація]. Спосіб доступу: http://www.umj.com.ua/wp/wp-content/uploads/2015/03/NAMN_ATO.

5. Корнієвський Ю.І. Зелена аптека / [Корнієвський Ю.І., Панасенко О.І., Корнієвська В.Г. та ін.] – Запоріжжя: Вид-во ЗДМУ, 2012. – 642 с.

6. Никонов Г.К., Мануйлов Б.М. Основы современной фитотерапии. – М.: Медицина, 2005. – 520 с.

7. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.drlz.kiev.ua/>

8. Компендиум 2014 – лекарственные препараты [Текст] / под ред. В.И. Коваленко. – К.: МОРИОН, 2014. – 2448 с.

Науковий рецензент доктор фармацевтичних наук, професор Шматенко О.П.